

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Udhëzues rreth nenit 4 të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut

Ndalimi i skllavërisë dhe
i punës së detyruar

botim i 2^{-të}

Botuesit ose organizatat që dëshirojnë ta përkthejnë dhe/ose ta riprodhojnë të plotë a pjesërisht këtë raport, në trajtë botimi të shtypur apo elektronik (në internet), janë të lutur t'i drejtohen publishing@echr.coe.int për t'u njohur me formalitetet e dhënies së lejes.

Ky udhëzues është përgatitur nga Dega e Hulumtimeve dhe e Bibliotekës, pranë Drejtorisë së Këshilltarit Juridik dhe nuk e kushtëzon Gjykatën. Botimi i parë i këtij udhëzuesi ka dalë në dhjetor 2012. Ky botim i dytë është përditësuar më 30 qershor 2014; atij mund t'i bëhen rishikime në redaktim.

Udhëzuesi mund të shkarkohet në adresën e mëposhtme: <www.echr.coe.int> (Case-law – Case-law analysis – Case-law guides).

Për çdo informacion të ri lidhur me botimet, jeni të lutur të shikoni llogarinë Twitter të Gjykatës: <<https://twitter.com/echrpublication>>.

Ky përkthim është botuar me marrëveshje me Këshillin e Evropës dhe Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut dhe është përgjegjësi e vetme e projektit "Mbështetje në zbatimin e standardeve evropiane në fushën e të Drejtave të njeriut në Kosovë* dhe reforma e Institucionit të Avokatit të Popullit të Kosovës*.

© Këshilli i Evropës/Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, 2014

* Të gjitha referencat për Kosovën, si për territorin, institucionet apo popullsinë, në këtë tekst duhet të nënkuptohet në pajtim të plotë me Rezolutën 1244 të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara dhe pa paragjykim për statusin e Kosovës.

Tryeza e lëndës

Njoftim për lexuesin	4
I. Parime të përgjithshme	5
A. Struktura e nenit 4	5
B. Parime interpretimi.....	5
C. Konteksti specifik i trafikimit të qenieve njerëzore	6
II. Ndalimi i skllavërisë dhe i punës së detyruar	7
A. E drejta për të mos iu nënshtruar skllavërisë ose robërisë	7
1. Skllavëria	7
2. Robëria.....	7
B. E drejta për të mos iu nënshtruar një pune të detyruar ose të detyrueshme	8
C. Përcaktime	10
1. Puna gjatë heqjes së lirisë ose lirit me kusht.....	10
2. Shërbimi ushtarak ose shërbimi civil zëvendësues.....	11
3. Shërbimi që kërkohet në rast krizash ose fatkeqësish	12
4. Detyrimet qytetare normale.....	12
III. Detyrimet pozitive	13
A. Detyrimi pozitiv për të vendosur një kuadër të përshtatshëm ligjor dhe rregullator	13
B. Detyrimi pozitiv për të marrë masa operative.....	14
C. Detyrimi procedural për të hetuar.....	15
Lista e çështjeve të cituara.....	16

Njoftim për lexuesin

Ky udhëzues bën pjesë në serinë e Udhëzuesve rreth jurisprudencës të botuar nga Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (më tej “Gjykata”, “Gjykata Evropiane” ose “Gjykata e Strasburgut”), me qëllimin për t’i informuar specialistët e së drejtës për vendimet themelore të dhëna prej saj. Në këtë rast, ky udhëzues analizon e përmbledh jurisprudencën lidhur me nenin 4 të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (më tej “Konventa” ose “Konventa Evropiane”) deri më 30 qershor 2014. Lexuesi do të gjejë aty parimet kyçe të përpunuara në këtë fushë si edhe precedentët përkatës.

Jurisprudenca e cituar është zgjedhur midis vendimeve pilote, të rëndësishme dhe/ose të kohëve të fundit*.

Vendimet e Gjykatës jo vetëm japin gjykim për çështjet që i paraqiten asaj, por shërbejnë gjithashtu edhe më gjerë për të qartësuar, ruajtur e zhvilluar normat e Konventës; ato japin kështu ndihmesë për respektimin, nga ana e shteteve, të zotimeve që këto kanë marrë në cilësinë e tyre si Palë Kontraktuese (*Irlanda k. Mbretërisë së Bashkuar*, 18 janar 1978, § 154, seria A nr. 25). Sistemi i krijuar nga Konventa ka pra si qëllim që të japë gjykim, në interesin e përgjithshëm, për pikat që i përkasin rendit publik, duke i ngritur më lart normat e mbrojtjes së të drejtave të njeriut dhe duke e zgjeruar jurisprudencën në këtë fushë tek e tërë bashkësia e Shteteve Palë në Konventë (*Konstantin Markin k. Rusisë* [DhM], nr. 30078/06, § 89, GjEDNj 2012).

* Jurisprudenca e cituar mund të jetë në njërin dhe/ose në tjetrën nga dy gjuhët zyrtare (frëngjisht dhe anglisht) të Gjykatës dhe të Komisionit Evropian të të Drejtave të Njeriut. Me përjashtim të ndonjë shënimi të veçantë të vënë në dukje pas emrit të çështjes, referenca e cituar është ajo e një vendimi për themelin të dhënë nga një dhomë e Gjykatës. Shënimi “(vend. pran.)” shpie te një vendim i Gjykatës për pranueshmërinë, kurse shënimi “[DhM]” do të thotë se çështja është shqyrtuar nga Dhoma e Madhe.

I. Parime të përgjithshme

Neni 4 i Konventës – Ndalimi i skllavërisë dhe i punës së detyruar

- “1. Askush nuk mund të mbahet në skllavëri, as në robëri.
2. Askush nuk mund të shtrëngohet për të kryer një punë të detyruar ose të detyrueshme.
3. Nuk quhet si “punë e detyruar ose e detyrueshme”, në kuptimin e këtij neni:
 - a) çdo punë që i kërkohet normalisht një personi të cilit i është hequr liria sipas kushteve të parashikuara nga neni 5 i kësaj Konvente ose gjatë lirimimit të tij me kusht;
 - b) çdo shërbim me karakter ushtarak ose, në rastin e kundërshtuesve të shërbimit ushtarak në ato vende ku ky kundërshtim për arsye bindjesh personale njihet si i ligjshëm, çdo shërbim tjetër që kryhet në vend të shërbimit të detyrueshëm ushtarak;
 - c) çdo shërbim që kërkohet në rast krizash ose fatkeqësish që kërcënojnë jetën ose mirëqenien e bashkësisë;
 - d) çdo punë ose shërbim që bën pjesë te detyrimet qytetare normale.”

A. Struktura e nenit 4

1. Neni 4 i Konventës, bashkë me nenet 2 dhe 3 të saj, sanksionon një nga vlerat themelore të shoqërive demokratike (*Siliadin k. Francës*, § 112; *Stummer k. Austrisë* [DhM], § 116).
2. Paragrafi 1 i nenit 4 të Konventës përcakton se “askush nuk mund të mbahet në skllavëri, as në robëri”. Ai nuk parashikon kufizime, duke pasur në këtë pikë një dallim të qartë nga shumica e klauzolave normative të Konventës, dhe sipas nenit 15 § 2 nuk lejon asnjë shmangie, qoftë edhe në rast rreziku publik që kërcënon jetën e kombit (*C.N. k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 65; *Stummer k. Austrisë* [DhM], § 116).
3. Paragrafi 2 i nenit 4 të Konventës e ndalon punën e detyruar ose e detyrueshme (*po aty*).
4. Paragrafi 3 i nenit 4 të Konventës nuk synon të “kufizojë” ushtrimin e së drejtës së garantuar nga paragrafi 2, por të “përcaktojë” vetë përmbajtjen e kësaj të drejte, sepse ai përbën një të tërë me paragrafin 2 dhe tregon se çfarë nuk quhet si “punë e detyruar ose e detyrueshme” (*po aty*, § 120).

B. Parime interpretimi

5. Gjykata nuk i ka parë kurrë dispozitat e Konventës si pikëmbështetja e vetme për interpretimin e të drejtave dhe lirive që sanksionohen aty. Ajo e ka thënë me kohë se një prej parimeve thelbësore lidhur me zbatimin e dispozitave të Konventës është që ato nuk zbatohen në zbrazëti. Në veçanti, si traktat ndërkombëtar, Konventa duhet të interpretohet në dritën e rregullave të interpretimit të parashtruara në Konventën e Vjenës të 23 majit 1969 për të drejtën e traktateve. Në bazë të këtij instrumenti, Gjykata duhet që, për të interpretuar Konventën, të kërkojë kuptimin e zakonshëm që duhet t’u jepet fjalëve në kontekstin e tyre dhe në dritën e objektit dhe qëllimit të dispozitës nga janë nxjerrë ato. Ajo duhet të ketë parasysh se ky kontekst është ai i një traktati për mbrojtje efektive të të drejtave individuale të qenies njerëzore dhe se Konventa duhet të lexohet si një e tërë dhe të interpretohet duke treguar kujdes për harmoninë dhe koherencën e brendshme të dispozitave të saj të ndryshme. Parasysh duhet të mbahet gjithashtu çdo rregull i së drejtës ndërkombëtare i cili gjen zbatim në marrëdhëniet midis palëve kontraktuese, kurse Konventa duhet të interpretohet me sa të jetë e mundur në një mënyrë të tillë që të pajtohet me rregullat e tjerë të së drejtës ndërkombëtare, pjesë përbërëse e të cilëve ajo është. Objekti dhe qëllimi i Konventës, si instrument mbrojtës i qenieve njerëzore, kërkojnë që dispozitat e saj të interpretohen e të zbatohen

në mënyrë të tillë që t'i bëjë kërkesat e tyre konkrete dhe efektive (*Rantsev k. Qipros e Rusisë*, §§ 273-275).

6. Për t'i interpretuar nocionet që përmban neni 4 i Konventës, Gjykata mbështetet te disa instrumente ndërkombëtare si Konventa e vitit 1926 lidhur me skllavërinë (*Siliadin k. Francës*, § 122), Konventa shtesë lidhur me ndalimin e skllavërisë, të tregtisë së skllavëve dhe të institucioneve ose praktikave të ngjashme me skllavërinë (*C.N. e V. k. Francës*, § 90), Konventa nr. 29 e ONP-së rreth punës së detyruar (*Van der Musselle k. Belgjikës*, § 32), Konventa e Këshillit të Evropës për luftën kundër trafikimit të qenieve njerëzore, si edhe Protokollin shtesë i Konventës së Kombeve të Bashkuara kundër kriminalitetit të organizuar ndërkombëtar, i cili synon parandalimin, dënimin dhe ndëshkimin e trafikimit të personave, veçanërisht të grave dhe të fëmijëve (*Rantsev k. Qipros e Rusisë*, § 282).

7. Ka rëndësi që të mos harrohen as tiparet e veçanta të Konventës, as fakti që ajo është një instrument i gjallë i cili duhet të interpretohet në dritën e kushteve aktuale të jetës, dhe se niveli në rritje i kërkesës në fushën e mbrojtjes së të drejtave të njeriut dhe të lirive themelore nënkupton, paralelisht e në mënyrë të pashmangshme, një vendosmëri më të madhe në vlerësimin e cenimeve ndaj vlerave themelore të shoqërive demokratike (*Siliadin k. Francës*, § 121; *Stummer k. Austrisë* [DhM], § 118).

C. Konteksti specifik i trafikimit të qenieve njerëzore

8. Trafikimi nuk përmendet fare në nenin 4, i cili ndalon “skllavërinë”, “robërinë” dhe “punën e detyruar ose të detyrueshme” (*Rantsev k. Qipros e Rusisë*, § 272).

9. Për vetë natyrën e tij dhe qëllimin që ka për të shfrytëzuar të tjerët, trafikimi i qenieve njerëzore mbështetet te ushtrimi i disa attributeve të së drejtës së pronësisë. Në atë sistem, qeniet njerëzore trajtohen si mallra që mund të shiten e të blihen dhe t'i nënshtrohen një pune të detyruar, shpeshherë pak ose aspak të paguar, në përgjithësi në industrinë e seksit, por jo vetëm aty. Trafikimi nënkupton një mbikëqyrje të rreptë të veprimtarive të viktimave dhe, shumë shpesh, këtyre të fundit u ngushtohet liria e qarkullimit, u bëhen akte dhune dhe kërcënime e u diktohen kushte të tmerrshme jetese dhe pune. Autorët e raportit shpjegues lidhur me Konventën e Këshillit të Evropës kundër Trafikimit e kanë cilësuar këtë të fundit si një formë moderne të tregtisë botërore të skllavëve (*po aty*, § 281; *M. me të tjerë k. Italisë e Bullgarisë*, § 151).

10. Nuk ka asnjë dyshim se trafikimi cenon dinjitetin njerëzor dhe liritë themelore të personave që janë viktimë e tij dhe se ai nuk ka sesi të shihet si i pajtueshëm me një shoqëri demokratike, as me vlerat që sanksionohen nga Konventa (*Rantsev k. Qipros e Rusisë*, § 282).

11. Kështu, duke pasur parasysh detyrimin që ka për ta interpretuar Konventën në dritën e kushteve aktuale të jetës, Gjykata çmon se, në kontekstin e veçantë të trafikimit, nuk është e nevojshme të përcaktohet nëse trajtimet që janë objekti i ankesave të një paditësi përbëjnë “skllavëri”, “robëri” apo një “punë të detyruar ose të detyrueshme” (*po aty*). Ajo është e mendimit se, në vetvete, trafikimi i qenieve njerëzore, në kuptimin e nenit 3 a) të Protokollit të Palermos dhe të nenit 4 a) të Konventës kundër Trafikimit, i përket fushës së veprimit të nenit 4 të Konventës (*po aty*; *M. me të tjerë k. Italisë e Bullgarisë*, § 151).

II. Ndalimi i skllavërisë dhe i punës së detyruar

A. E drejta për të mos iu nënshtruar skllavërisë ose robërisë

Neni 4 § 1 i Konventës

“1. Askush nuk mund të mbahet në skllavëri, as në robëri.

(...)”

1. Skllavëria

12. Kur shqyrton se deri ku shtrihet nocioni “skllavëri” që parashtrohet në nenin 4, Gjykata i referohet kuptimit “klasik” të skllavërisë ashtu siç e përkufizon atë Konventa lidhur me skllavërinë, e nënshkruar në Gjenevë më 25 shtator 1926, e cila përcakton se “skllavëria është gjendja ose kondita e një individi mbi të cilin ushtrohen atributet e së drejtës së pronësisë apo disa prej tyre” (*Siliadin k. Francës*, § 122).

13. Në çështjen *Siliadin k. Francës*, ku paditëses, një shtetaseje tetëmbëdhjetëvjeçare togoleze, i është dashur për disa vite të punonte si shërbëtoresh pesëmbëdhjetë orë në ditë pa pushime e pa shpërblim, Gjykata ka dalë në përfundimin se trajtimi që i ishte bërë asaj përbënte robëri dhe punë të detyruar e të detyrueshme, por megjithatë pa qenë e mundur të cilësohej si skllavëri. Ajo ka çmuar se, ndonëse paditësja ishte privuar qartazi nga vullneti i saj i lirë, kjo nuk ishte mbajtur në skllavëri në kuptimin e mirëfilltë dhe se mbi të nuk ishte ushtruar juridikisht një e drejtë e mirëfilltë pronësie duke e katandisur atë në gjendje “objekti” (§ 122).

14. Në një çështje trafikimi të pretenduar të një të miture, kohët e fundit, Gjykata ka qenë gjithashtu e mendimit se nuk kishte element të mjaftueshëm prove për të dalë në konkluzion që kjo ishte mbajtur në skllavëri. Ajo ka thënë se, edhe sikur të supozohej që i ati i paditëses të ketë marrë një shumë të hollash në suazën e martesës së pretenduar, duke pasur parasysh rrethanat e çështjes, një kontribut i tillë financiar nuk mund të konsiderohet si çmimi i një kalimi pronësie, çka do të kishte futur në lojë nocionin e skllavërisë. Lidhur me këtë, Gjykata ka përsëritur se martesja ka ngjyrimë shoqërore dhe kulturore të ngulitura thellë, të cilat mund të ndryshojnë në mënyrë të ndjeshme nga një shoqëri në tjetrën, dhe se kjo pagesë mund të paraqitet për rrjedhojë me arsye sikur përfaqëson një dhuratë të bërë nga njëra familje për tjetrën, traditë kjo që është e përbashkët për shumë kultura të ndryshme në shoqërinë bashkëkohore (*M. me të tjerë k. Italisë e Bullgarisë*, § 161).

2. Robëria

15. Në kuptimin e Konventës, “robëria” përbën një detyrim për t’i shërbyer dikujt nën efektin e shtrëngimit dhe ajo duhet të lidhet me nocionin e skllavërisë (*Sequin k. Francës* (vend. pran.); *Siliadin k. Francës*, § 124).

16. Për sa i përket nocionit “robëri”, ky ka të bëjë me një “trajtë veçanërisht të rëndë mohimi lirie”. Ai përfshin “përveç detyrimit për t’i bërë dikujt disa shërbime (...), detyrimin e “robotit” për të jetuar në pronën e tjetrit dhe pamundësinë për ta ndryshuar konditën e tij” (*po aty*, § 123).

17. Gjykata vëren se robëria përbën një trajtë të veçantë pune të detyruar ose të detyrueshme apo, me fjalë të tjera, një punë të detyruar ose të detyrueshme “në rrethana rënduese”. Në fakt, elementi themelor që e dallon robërinë nga puna e detyruar ose e detyrueshme, në kuptimin e nenit 4 të Konventës, është ndjenja e viktimave se kondita e tyre është e pandryshueshme dhe se situata nuk mund të ketë zhvillime. Gjykata ka mendimin se mjafton që kjo ndjenjë të mbështetet mbi

elementet objektive të lartpërmendura apo të jetë nxitur a mbajtur gjallë nga autorët e veprimeve (*C.N. e V. k. Francës*, § 91).

18. Lidhur me këtë, Gjykata nënvizon se robëria shtëpiake është një vepër penale specifike e dallueshme nga trafikimi e shfrytëzimi, e cila nënkupton një dinamikë komplekse, me disa forma të hapura shtrëngimi e disa të tjera më të holla, me synimin për të siguruar bindje (*C.N. k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 80).

19. Në çështjen *Siliadin k. Francës*, Gjykata ka qenë e mendimit se paditësja ishte mbajtur në robëri me arsyetimin se, përveç faktit se asaj i kërkohet të kryente një punë të detyruar, fjala ishte për një të mitur pa mjete jetese, të brishtë e të izoluar pa mundësi për të jetuar diku gjetkë e jo te njerëzit për të cilët punonte, ku ajo ishte në mëshirën e tyre dhe varej tërësisht prej tyre përderisa i ishte hequr liria e qarkullimit dhe nuk kishte kohë të lirë (§§ 126-127). Shih gjithashtu *C.N. e V. k. Francës*, ku Gjykata ka dalë në përfundimin se paditësja e parë ishte mbajtur në robëri, kurse e dyta jo (§§ 92-93).

B. E drejta për të mos iu nënshtruar një pune të detyruar ose të detyrueshme

Neni 4 § 2 i Konventës

“(…)

2. Askush nuk mund të shtrëngohet për të kryer një punë të detyruar ose të detyrueshme.

(…)”

20. Paragrafi 2 i nenit 4 të Konventës e ndalon punën e detyruar ose të detyrueshme (*Stummer k. Austrisë* [DhM], § 116). Megjithatë, kjo dispozitë nuk e saktëson se çfarë duhet të kuptohet me “punë të detyruar ose të detyrueshme” dhe as dokumentet e ndryshme të Këshillit të Evropës lidhur me punimet përgatitore për Konventën Evropiane nuk japin përcaktime rreth kësaj pike (*Van der Mussele k. Belgjikës*, § 32).

21. Në çështjen *Van der Mussele k. Belgjikës*, Gjykata është mbështetur te Konventa nr. 29 e ONP-së lidhur me punën e detyruar ose të detyrueshme. Për qëllimet e kësaj Konvente, shprehja “punë e detyruar ose e detyrueshme” shënon “çdo punë ose shërbim që i kërkohet një individ në kërcënimin e çfarëdo dënimi dhe për çka individ në fjalë nuk është treguar vetë i gatshëm me dëshirën e tij të plotë”. Këtë përkufizim Gjykata e ka marrë si pikënisje për të interpretuar paragrafin 2 të nenit 4 të Konventës (*po aty*, § 3; *Graziani-Weiss k. Austrisë*; *Stummer k. Austrisë* [DhM], § 118).

22. Është e vërtetë që fjala anglisht “*labour*” shpesh përdoret në kuptimin e ngushtë të punës së krahut, por ajo ka edhe kuptimin e gjerë të fjalës frëngjisht “*travail*” dhe pikërisht me këtë kuptim duhet të merret në këtë rast. Gjykata mendon se kjo vërtetohet nga përkufizimi i përfshirë në nenin 2 § 1 të Konventës nr. 29 të OBP-së (“*all work or service*” në anglisht, “*tout travail ou service*” në frëngjisht), nga neni 4 § 3 d) i Konventës Evropiane (“*any work or service*” në anglisht, “*tout travail ou service*” në frëngjisht) dhe nga vetë emërtimi i Organizatës Ndërkombëtare të Punës (*International Labour Organization, Organisation internationale du Travail*), veprimtaritë e së cilës nuk kufizohen aspak vetëm në fushën e punës së krahut (*Van der Mussele k. Belgjikës*, § 33).

23. Me qëllim për të sqaruar nocionin “punë” në kuptimin e nenit 4 § 2 të Konventës, Gjykata saktëson se jo çdo punë që i kërkohet një individ në kërcënimin e një “dënimi” përbën medoemos një “punë të detyruar ose të detyrueshme” të ndaluar nga kjo dispozitë. Duhet të merren parasysh në fakt, veçanërisht, natyra dhe vëllimi i veprimtarisë në fjalë. Këto rrethana japin mundësi që të bëhet dallimi i një “punë të detyruar” nga çfarë u përket punëve që mund të kërkohen në mënyrë të

arsyeshme në emër të ndihmës së ndërsjellë familjare ose të bashkëjetesës. Në këtë drejtim, Gjykata ka përdorur konkretisht, në çështjen *Van der Musselle k. Belgjikës*, nocionin e “barrës së shpërpjesëtuar” për të përcaktuar nëse një avokat stazhier i ishte nënshtruar një pune të detyrueshme kur atij i ishte kërkuar që të siguronte falas mbrojtjen e klientëve në cilësinë e avokatit të caktuar kryesisht (§ 39; shih gjithashtu *C.N. e V. k. Francës*, § 74).

24. Mbiemri i parë, “e detyruar”, nënkupton idenë e një shtrëngimi, fizik ose moral. Për sa i përket mbiemrit të dytë, “e detyrueshme”, ky nuk mund të ketë parasysh çfarëdo detyrimi juridik. Për shembull, një punë që duhet të kryhet në bazë të një kontrate të lidhur me vullnet të lirë nuk ka sesi t’i përkasë fushës së nenit 4 vetëm pse njëri nga dy kontraktuesit është zotuar ndaj tjetrit për ta kryer atë dhe mund të ketë sanksione në qoftë se nuk e mban zotimin e vet (*Van der Musselle k. Belgjikës*, § 34). Duhet të bëhet fjalë për një punë që “kërkohet (...) nën kërcënimin e çfarëdo dënimi” e, për më tepër, në kundërshtim me vullnetin e të interesuarit, dhe për të cilën ky i fundit “nuk është treguar vetë i gatshëm me dëshirën e tij të plotë” (*po aty*).

25. Gjykata vë në dukje se, në raportin e përgjithshëm “Kostoja e shtrëngimit”, të miratuar nga Konferenca Ndërkombëtare e Punës më 1999, nocioni “dënim” është përkufizuar në mënyrë të gjerë, çka vërtetohet nga përdorimi i shprehjes “çfarëdo dënim”. Ajo është pra e mendimit se, ndonëse “dënim” mund të shkojë deri te dhuna ose shtrëngimi fizik, ai mund të marrë edhe një trajtë më të hollë, me natyrë psikologjike, siç janë kërcënimet për denoncim të punonjësve në situatë të paligjshme te policia apo te shërbimet e imigrimit (*C.N. e V. k. Francës*, § 77).

26. Gjykata ka gjykuar se kriteri i parë, domethënë “kërcënimi i çfarëdo dënimi”, vërtetohej te çështja *Van der Musselle k. Belgjikës*, ku paditësit, një avokati stazhier, kishte rrezik që Këshilli i Urdhrit të Avokatëve t’ia hiqte emrin prej listës së stazhierëve ose t’ia rrëzonte kërkesën për t’u përfshirë në regjistrin e avokatëve (§ 35), si edhe te çështja *Graziani-Weiss k. Austrisë*, ku refuzimi i paditësit, një avokat, për të vepruar si kujdestar, shkaktonte sanksione disiplinore (§ 39), dhe te çështja *C.N. e V. k. Francës*, ku paditësja ishte kërcënuar për t’u kthyer mbrapsht në vendin nga kishte prejardhjen (§ 78).

27. Në çështjen *Siliadin k. Francës*, Gjykata ka qenë e mendimit se, ndonëse paditësja, një e mitur, nuk ishte nën kërcënimin e një “dënimi”, ajo ndodhej prapëseprapë në një situatë të barasvlershme për sa i takon seriozitetit të kërcënimin që ajo mund të ndiente. Ç’është e vërteta, përveçse adoleshente në një vend që ishte i huaj për të, ajo ishte në situatë të parregullt në territorin francez dhe kishte frikë se mos arrestohej nga policia. Këtë frikë asaj ia ushqenin dhe e linin të shpresonte për një rregullim të situatës së saj (§ 118).

28. Për sa i përket kriterit të dytë, domethënë pikës nëse paditësi është treguar vetë i gatshëm me dëshirën e tij të plotë për ta kryer punën në fjalë (*Van der Musselle k. Belgjikës*, § 36), Gjykata e ka marrë parasysh por nuk i ka dhënë peshë vendimtare pëlqimit paraprak të paditësit (*po aty; Graziani-Weiss k. Austrisë*, § 40).

29. Gjykata merr më fort parasysh tërësinë e rrethanave të çështjes, në dritën e objektivave që janë në themel të nenit 4, për të përcaktuar nëse shërbimi i kërkuar përfshihet te ndalimi i “punës së detyruar ose të detyrueshme” (*Van der Musselle k. Belgjikës*, § 37; *Bucha k. Sllovakisë* (vend. pran.)). Normat e përpunuara nga Gjykata për të vlerësuar se çfarë mund të paraqitet si normale, kur është fjala për detyrat që u takojnë pjesëtarëve të një profesioni të caktuar, marrin parasysh disa pika, konkretisht nëse shërbimet e kryera dalin jashtë suazës së veprimtarive profesionale normale të personit në fjalë, nëse këto shërbime janë të shpërblyera ose jo apo nëse ato përmbajnë një formë tjetër kompensimi, nëse detyrimi është mbi bazë pikëpamjeje të solidaritetit shoqëror, dhe nëse barra e ngarkuar është e shpërpjesëtuar (*Graziani-Weiss k. Austrisë*, § 38; *Mihal k. Sllovakisë* (vend. pran.), § 64).

30. Gjykata ka dalë në konkluzionin se nuk kishte asnjë problem në fushën e nenit 4 në një çështje ku një punëmarrës nuk ishte paguar për punën e tij, por e kishte kryer atë punë me dëshirën e tij

dhe ku e drejta për t'u paguar nuk ishte vënë në diskutim (*Sokur k. Ukrainës* (vend. pran.)), në një çështje ku paditësi ishte transferuar në një punë më pak fitimprurëse (*Antonov k. Ruisë* (vend. pran.)), në një çështje ku ligji për ndihmën sociale kërkonte që paditësja të pranonte çdolloj pune, sado që kjo t'i vinte asaj për shtat ose jo, me kërcënimin për t'ia ulur pagesat e papunësisë në rast se ajo nuk pranonte të vepronte ashtu (*Schuitemaker k. Vendeve të Ulëta* (vend. pran.)), dhe në një çështje ku paditësi, një noter, ishte i detyruar të merrte honorarë më të ulët kur punonte për organizata me qëllim jofitimprurës (*X. k. Gjermanisë*, vendim i Komisionit).

C. Përcaktime

Neni 4 § 3 i Konventës

“(…)

3. Nuk quhet si “punë e detyruar ose e detyrueshme”, në kuptimin e këtij neni:

- a) çdo punë që i kërkohet normalisht një personi të cilit i është hequr liria sipas kushteve të parashikuara nga neni 5 i kësaj Konvente ose gjatë liritimit të tij me kusht;
- b) çdo shërbim me karakter ushtarak ose, në rastin e kundërshtuesve të shërbimit ushtarak në ato vende ku ky kundërshtim për arsye bindjesh personale njihet si i ligjshëm, çdo shërbim tjetër që kryhet në vend të shërbimit të detyrueshëm ushtarak;
- c) çdo shërbim që kërkohet në rast krizash ose fatkeqësish që kërcënojnë jetën ose mirëqenien e bashkësisë;
- d) çdo punë ose shërbim që bën pjesë të detyrimit qytetare normale.”

31. Paragrafi 3 i nenit 4 jep ndihmesë për interpretimin e paragrafit 2. Katër pikat e paragrafit 3, përveç ndryshimeve midis tyre, mbështeten tek idetë udhëheqëse të interesit të përgjithshëm, të solidaritetit shoqëror dhe të qenies normale (*Van der Mussele k. Belgjikës*, § 38; *Karlheinz Schmidt k. Gjermanisë*, § 22; *Zarb Adami k. Maltës*, § 44).

1. Puna gjatë heqjes së lirisë ose liritimit me kusht

32. Neni 4 § 3 a) vë në dukje se nuk quhet si “punë e detyruar ose e detyrueshme” “çdo punë që i kërkohet normalisht një personi të cilit i është hequr liria” (*Stummer k. Austrisë* [DhM], § 119) ose gjatë liritimit të tij me kusht.

33. Për të përcaktuar se çfarë duhet të quhet si një “punë që i kërkohet normalisht një personi të cilit i është hequr liria”, Gjykata merr parasysh normat që mbizotërojnë në shtetet anëtare (*po aty*, § 128).

34. Për shembull, kur Gjykatës i është dashur të merrte në shqyrtim punën që i ishte kërkuar një të burgosuri recidivist lirimi i të cilit ishte kushtëzuar me grumbullimin e njëfarë shume kursimesh, ndonëse duke e pranuar që puna në fjalë ishte e detyrueshme, Gjykata ka dalë në përfundimin se nuk kishte pasur shkelje të nenit 4 të Konventës me arsyetimin se ishin përmbushur kërkesat e nenit 4 § 3 a) (*Van Droogenbroeck k. Belgjikës*, § 59). Për mendimin e Gjykatës, puna që i ishte kërkuar paditësit nuk i kishte tejkaluar caqet “normale” në këtë fushë, sepse ajo synonte ta ndihmonte të interesuarin për t'u riintegruar në shoqëri dhe kishte si bazë ligjore disa tekste i barasvlershmi i të cilave ndeshen edhe në disa shtete të tjera anëtare të Këshillit të Evropës (*po aty*; *Stummer k. Austrisë* [DhM], § 121; *De Wilde, Ooms e Versyp k. Belgjikës*, § 90).

35. Për sa i përket shpërblimit të të burgosurve, Komisioni kishte vënë në dukje se neni 4 nuk përmbante asnjë dispozitë lidhur me shpërblimin që duhej t'u paguhej atyre për punën e kryer (*Njezet e një të burgosur k. Gjermanisë*, vendim i Komisionit; *Stummer k. Austrisë* [DhM], § 122).

Gjykata ka vënë re nga ana e saj se qëndrimet rreth kësaj pike kanë pasur më vonë disa zhvillime, siç del veçanërisht nga Rregullat Evropiane të Burgjeve të vitit 1987 e të vitit 2006, të cilët bëjnë thirrje për një shpërblim të drejtë të punës së të burgosurve (*Zhelyazkov k. Bullgarisë*, § 36; *Floroiu k. Rumanisë* (vend. pran.), § 34). Megjithatë, ajo ka qenë e mendimit se thjesht fakti që një i burgosur nuk është shpërblyer për punën e tij nuk përbën në vetvete pengesë që një lloj i tillë pune të paraqitet si “punë që i kërkohet normalisht një personi të cilit i është hequr liria” (*po aty*, § 33).

36. Në çështjen *Floroiu k. Rumanisë*, për shembull, Gjykata ka vënë re se të burgosurit mund të ushtronin ose një punë me pagesë, ose, lidhur me administrimin e përditshëm të burgut, disa punë pa pagesë por që japin të drejtë për ulje dënimi, duke qenë se e drejta e brendshme parashikon se kjo zgjedhje i takon personit të burgosur, i cili informohet për kushtet e ushtrimit të secilit lloj pune. Gjykata ka vënë re se paditësi kishte përfitur një ulje domethënëse të dënimit që i mbetej për të vuajtur dhe se, për rrjedhojë, puna e kryer nga paditësi nuk ishte e zhveshur nga çdo formë shpërblimi dhe mund të konsiderohej për këtë arsye si një “punë që i kërkohet normalisht një personi të cilit i është hequr liria”, në kuptimin e nenit 4 § 3 a) të Konventës (§§ 35-37).

37. Kohët e fundit, Dhoma e Madhe ka pasur rastin të shqyrtojë pikën nëse neni 4 i detyronte Shtetet Kontraktuese për t'i përfshirë ata të burgosur që ushtrojnë një punë në sistemin e tyre të sigurimeve shoqërore, sidomos për sa i përket regjimit të pensioneve të pleqërisë. Ajo ka vënë re që, megjithëse ka një shumicë absolute të Shteteve Kontraktuese që i anëtarësojnë të burgosurit në një mënyrë a në një tjetër në sistemin e tyre kombëtar të sigurimeve shoqërore ose që bëjnë që të interesuarit të përfitojnë nga një sistem specifik sigurimesh, ka vetëm një shumicë e vogël prej tyre që i anëtarësojnë ata të burgosur të cilët ushtrojnë një punë në regjimin e pensioneve të pleqërisë. Duke pasur parasysh që e drejta austriake e pasqyrore zhvillimin e së drejtës evropiane, përderisa ajo bën që të gjithë të burgosurit të përfitojnë mbulim për shëndetin e për aksidentet dhe i anëtarëson të burgosurit që ushtrojnë një punë në regjimin e sigurimit ndaj papunësisë, por jo në atë të pensioneve të pleqërisë (*Stummer k. Austrisë* [DhM], § 131), Gjykata ka dalë në përfundimin se nuk kishte konsensus të mjaftueshëm rreth pikës së anëtarësimit të të burgosurve që ushtrojnë një punë në regjimin e pensioneve të pleqërisë. Ajo ka çmuar se, sado që rregulli 26.17 i Rregullave Evropiane të Burgjeve të vitit 2006, i cili parashikon që ata të burgosur të cilët ushtrojnë një punë duhet të anëtarësohen me sa të jetë e mundur në regjimin kombëtar të sigurimeve shoqërore, pasqyrore një prirje në rritje, prej tij nuk mund të rridhte ndonjë detyrim në lidhje me nenin 4 të Konventës. Për rrjedhojë, puna e detyrueshme e kryer nga paditësi gjatë burgimit të tij pa qenë i anëtarësuar në regjimin e pensioneve të pleqërisë duhej të konsiderohej si një “punë që i kërkohet normalisht një personi të cilit i është hequr liria”, në kuptimin e nenit 4 § 3 a) të Konventës (*po aty*, § 132; *Floroiu k. Rumanisë* (vend. pran.), § 32).

2. Shërbimi ushtarak ose shërbimi civil zëvendësues

38. Neni 4 § 3 b) saktëson se nuk quhet si “punë e detyruar ose e detyrueshme” – e ndaluar nga neni 4 § 2 – “çdo shërbim me karakter ushtarak ose, në rastin e kundërshtuesve të shërbimit ushtarak në ato vende ku ky kundërshtim për arsye bindjesh personale njihet si i ligjshëm, çdo shërbim tjetër që kryhet në vend të shërbimit të detyrueshëm ushtarak” (*Bayatyan k. Armenisë* [DhM], § 100; *Johansen k. Norvegjisë*, vendim i Komisionit).

39. Në çështjen *W., X., Y. e Z. k. Mbretërisë së Bashkuar* (vendim i Komisionit), ku paditësit kishin qenë të mitur kur kishin hyrë në ushtrinë britanike, Komisioni ka çmuar se shërbimi i kryer prej tyre përfshihej te kufizimet e parashikuara në nenin 4 § 3 dhe se, për rrjedhojë, çdo ankesë se një shërbim i tillë përbënte një “punë të detyruar ose të detyrueshme” duhej të hidhej poshtë si haptazi e pabazuar, duke pasur parasysh dispozitën e shprehur qartë të nenit 4 § 2 b) të Konventës.

40. Komisioni ka çmuar megjithatë se nocionet “robëri” dhe “punë e detyruar ose e detyrueshme” ishin të dalluara në nenin 4 dhe se, sado që puqeshin shpesh, ato nuk mund të shiheshin si të barasvlershme, dhe se klauzola që e përjashtonte shprehimisht shërbimin ushtarak nga “puna e

detyruar ose e detyrueshme” nuk e shpëtonte medoemos në të gjitha rastet një shërbim të tillë nga një shqyrtim me qëllimin për të kërkuar nëse ai nuk përfshihej te ndalimi i “skllavërisë” ose i “robërisë” (*po aty*). Komisioni çmoi në përgjithësi se detyra e një ushtari që zotohet në moshë madhore për të respektuar kushtet e rekrutimit të tij dhe kufizimin e lirisë e të të drejtave personale që vjen si pasojë e tij, nuk përbënte një cenim të të drejtave që mund të cilësohej si “skllavëri” ose “robëri” (*po aty*). Ai që i mendimit se mosha e re e paditësve, të cilët kishin hyrë në ushtri me pëlqimin e prindërve të tyre, nuk mund t’i jepte karakter robërie konditës normale të një ushtari (*po aty*).

41. Komisioni vendosi një lidhje midis nenit 9 dhe nenit 4 § 3 b) të Konventës, duke qenë i mendimit se ky i fundit ua linte në dorë Palëve Kontraktuese njohjen ose jo të së drejtës për të kundërshtuar shërbimin ushtarak për arsye bindjeje personale. Ai çmoi kështu se kundërshtuesit e shërbimit ushtarak përjashtoheshin nga mbrojtja e nenit 9, i cili nuk mund të interpretohej sikur e garantonte të drejtën për të mos u ndjekur për një mospranim për të shërbyer në ushtri (*Bayatyan k. Armenisë [DhM], § 99*).

42. Për Gjykatën, megjithatë, pika b) e nenit 4 § 3 nuk e njeh, as nuk e përjashton të drejtën për kundërshtim të shërbimit ushtarak për arsye bindjeje personale dhe nuk ka sesi të shërbejë pra për të përcaktuar të drejtat e garantuara nga neni 9 (*po aty, § 100*). Prandaj, ajo është e mendimit se neni 9 nuk duhet të interpretohet më në dritën e nenit 4 § 3 b) në një kontekst të tillë (*po aty, § 109*).

3. Shërbimi që kërkohet në rast krizash ose fatkeqësish

43. Neni 4 § 3 c) e përjashton nga fusha e punës së detyruar ose të detyrueshme çdo shërbim që kërkohet në kuadër të krizave ose të fatkeqësive që kërcënojnë jetën ose mirëqenien e bashkësisë. Në këtë kontekst, Komisioni ka çmuar se detyrimi që i është vënë qiramarrësit të një rezervati gjuetie për të gazuar strofkat e dhelpave për qëllim lufte kundër një epidemie kafshësh – edhe pse ky lloj detyrimi mund t’i takonte si i tillë nocionit të punës së detyrueshme – ishte i përligjur në vështrim qoftë të nenit 4 § 3 c), i cili jep të drejtë për të kërkuar shërbime në rast krizash ose fatkeqësish që kërcënojnë jetën ose mirëqenien e bashkësisë, qoftë të nenit 4 § 3 d), i cili jep të drejtë për të kërkuar gjithashtu shërbime që bëjnë pjesë të detyrimit qytetare normale (*S. k. Gjermanisë, vendim i Komisionit*). Në një çështje e cila kishte të bënte me detyrimin e paditësit për të shërbyer për një vit në shërbimin dentar publik në Veriun e Norvegjisë, dy anëtarë të Komisionit kishin çmuar se një shërbim i tillë i ishte kërkuar në mënyrë të arsyeshme paditësit në një suazë krize që kërcënonte mirëqenien e bashkësisë dhe nuk përbënte një punë të detyruar ose të detyrueshme (*I. k. Norvegjisë, vendim i Komisionit*).

4. Detyrimet qytetare normale

44. Neni 4 § 3 d) mënjanon nga nocioni i punës së detyruar ose të detyrueshme çdo punë apo shërbim që bën pjesë të detyrimit qytetare normale (*Van der Mussele k. Belgjikës, § 38*).

45. Në çështjen *Van der Mussele k. Belgjikës*, Gjykata ka pranuar se paditësi, një avokat stazhier, kishte pësuar njëfarë dëmi për faktin se i ishte dashur të mbronte ndonjëherë pa shpërblim e pa rimbursim të shpenzimeve të tij, por se ky dëmtim, i kompensuar nga disa përfitime, nuk ishte tepër i madh. Ajo ka thënë se, megjithëqë edhe një punë me shpërblim mund të marrë një karakter të detyruar ose të detyrueshëm, mungesa e shpërblimit dhe e rimbursimit të shpenzimeve përbënte një faktor për t’u marrë parasysh nën këndvështrimin e qenies normale ose të përpjesëtueshmërisë. Duke shënuar se paditësit nuk i ishte diktuar ndonjë barrë e shpërpjesëtuar pune dhe se shuma e shpenzimeve të shkaktuara drejtpërdrejt nga çështjet në fjalë ishte relativisht e vogël, Gjykata doli në përfundimin se nuk bëhej fjalë për një punë të detyrueshme në kuptimin e nenit 4 § 2 të Konventës (§§ 34-41).

46. Më vonë, Gjykata ka dalë në përfundimin se detyrimi që i ishte vënë një mjeku për të marrë pjesë në shërbimin mjekësor të urgjencës nuk përbënte një punë të detyruar ose të detyrueshme sipas parashikimeve të nenit 4 § 2, dhe e ka shpallur pjesën përkatëse të kërkesëpadisë të papranueshme si haptazi të pabazuar (*Steindel k. Gjermanisë* (vend. pran.)). Në këtë çështje, Gjykata është mbështetur veçanërisht tek arsyetimet e mëposhtme: i) shërbimet që duhej të siguroheshin ishin me shpërblim dhe nuk dilnin jashtë suazës së veprimtarive profesionale normale të një mjeku, ii) detyrimi i kundërshtuar mbështetej te një nocion solidariteti profesional e qytetar dhe synonte t'u bënte ballë urgjencave, dhe iii) ngarkesa që i ishte diktuar paditësit nuk ishte e shpërpjesëtuar.

47. Komisioni dhe Gjykata kanë çmuar gjithashtu se “çdo punë ose shërbim që bën pjesë te detyrimet qytetare normale” përfshinte: shërbimin e detyrueshëm në juri (*Zarb Adami k. Maltës*), shërbimin e detyrueshëm si zjarrfikës ose kontributin financiar që duhet të paguhet po qe nevoja në vend të kryerjes së shërbimit (*Karlheinz Schmidt k. Gjermanisë*), detyrimin për të kryer vizita mjekësore pa pagesë (*Reitmayr k. Austrisë*), detyrimin për të marrë pjesë në shërbimin mjekësor të urgjencës (*Steindel k. Gjermanisë*), ose detyrimin ligjor që u vihet ndërmarrjeve, në cilësinë e tyre si punëdhënëse, për të përlllogaritur dhe mbajtur disa tatime, kontribute sigurimesh shoqërore, etj., mbi pagat dhe shpërblimet e punonjësve të tyre (*Shoqëritë W., X., Y. e Z. k. Austrisë*, vendim i Komisionit).

48. Sidoqoftë, ndër kriteret që shërbejnë për ta përcaktuar nocionin e punës së detyrueshme figuron edhe ideja e qenies normale. Një punë në vetvete normale mund të dalë anormale në qoftë se zgjedhja e grupeve ose e individëve që detyrohen për ta kryer atë bëhet mbi bazën e diskriminimit. Prandaj, në rastet kur Gjykata ka gjykuar se nuk ka pasur punë të detyruar ose të detyrueshme sipas parashikimeve të nenit 4, kjo nuk do të thotë se faktet e marra në shqyrtim ishin krejtësisht jashtë fushës së zbatimit të nenit 4, pra edhe të nenit 14 (*Van der Musselle k. Belgjikës*, § 43; *Zarb Adami k. Maltës*, § 45). Për shembull, çdo diskriminim i papërligjor midis burrave dhe grave për sa i përket detyrimit për të kryer një shërbim qytetar është gjykuar si në kundërshtim me nenin 14 të bashkuar me nenin 4 të Konventës (*po aty*, § 83; *Karlheinz Schmidt k. Gjermanisë*, § 29).

III. Detyrimet pozitive

49. Në çështjen *Siliadin k. Francës*, Gjykata ka rikujtuar që tashmë ishte përcaktuar se, lidhur me disa dispozita të Konventës si nenet 2, 3 dhe 8, fakti që shteti nuk i cenonte të drejtat e garantuara nuk mjaftonte për të dalë në përfundimin se ai kishte vepruar në përputhje me zotimet që rrjedhin prej nenit 1 të Konventës (§ 77). Në këto kushte, Gjykata ka çmuar se kufizimi i respektimit të nenit 4 të Konventës vetëm te veprimet e drejtpërdrejta të autoriteteve të shtetit do të binte ndesh me instrumentet ndërkombëtare që i kushtohen në mënyrë specifike këtij problemi dhe do të ishte njëlloj sikur kjo dispozitë të zbrazej nga substanca e vet (§ 89). Për këtë arsye, ajo thotë se nga neni 4 i Konventës rrjedhin medoemos disa detyrime pozitive për shtetet.

A. Detyrimi pozitiv për të vendosur një kuadër të përshtatshëm ligjor dhe rregullator

50. Neni 4 kërkon që shtetet anëtare ta sanksionojnë efektivisht çdo akt që synon ta katandisë një individ në skllavëri ose në robëri apo t'ia nënshtrojë atë një pune të detyruar ose të detyrueshme (*C.N. k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 66; *Siliadin k. Francës*, § 112; *C.N. e V. k. Francës*, § 105). Për ta përmbushur këtë detyrim, shtetet anëtare duhet të vendosin një kuadër ligjor e rregullator që i ndalon e i dënon akte të tilla (*Rantsev k. Qipros e Rusisë*, § 285).

51. Në kontekstin e veçantë të trafikimit të qenieve njerëzore, Gjykata ka nënvizuar se Protokollin i Palermos dhe Konventa kundër Trafikimit përmendin si njëri ashtu edhe tjetra domosdoshmërinë e miratimit të një qasjeje globale për të luftuar kundër trafikimit duke vendosur, përveç masave që

synojnë të sanksionojnë trafikantët, edhe disa masa për parandalim të trafikimit dhe për mbrojtje të viktimave. Sipas saj, nga dispozitat e këtyre dy instrumenteve del qartë se Shtetet Kontraktuese, mes të cilave figurojnë pothuajse të gjitha shtetet anëtare të Këshillit të Evropës, çmojnë se vetëm një kombinim masash që i trajtojnë të tria aspektet e problemit mund të japë mundësi që të luftohet në mënyrë të efektshme kundër trafikimit. Ajo ka qenë kështu e mendimit se detyrimi për ta penalizuar trafikimin dhe për t'i ndjekur penalisht autorët e tij është vetëm njëri aspekt i angazhimit të përgjithshëm të shteteve anëtare për të luftuar kundër kësaj dukurie, dhe se rrezja e veprimit të detyrimeve pozitive që rrjedhin nga neni 4 duhet të merret parasysh në kontekstin më të gjerë të këtij angazhimi (*po aty*).

52. Në lidhje me këtë, Gjykata ka thënë se tërësia e garancive të parashikuara nga legjislati kombëtar duhet të jetë e përshtatshme, me qëllim që të garantohet një mbrojtje konkrete dhe efektive e së drejtës së viktimave, reale ose potenciale, të trafikimit. Ajo ka qenë kështu e mendimit se, përveç masave me karakter penal që shërbejnë për të dënuar trafikantët, neni 4 u kërkon shteteve anëtare vendosjen e masave të përshtatshme me qëllim që të përcaktohen rregullat për ato veprimtari që shpesh përdoren si mbulesë për trafikimin. Përveç kësaj, legjislati i shteteve kundër imigrimit duhet t'u përgjigjet shqetësimeve lidhur me nxitjen e ndihmën ndaj trafikimit ose me lëshimet ndaj tij (*po aty*). Shtetet duhet gjithashtu t'i përgatisin në mënyrën e duhur punonjësit e shërbimeve të tyre ligjzbatuese dhe për imigrimin (*po aty*, § 287).

53. Gjykata ka çmuar se dispozitat penale në fuqi në kohën e ngjarjeve nuk u kishin siguruar paditësve një mbrojtje konkrete dhe efektive kundër disa veprimeve që përfshiheshin në fushën e zbatimit të nenit 4 të Konventës në çështjet *Siliadin k. Francës* (§ 148), *C.N. e V. k. Francës* (§ 108) dhe *C.N. k. Mbretërisë së Bashkuar* (§ 76). Kurse në çështjen *Rantsev k. Qipros e Ruisë*, mbi bazën e elementeve të provës në zotërim të saj dhe duke pasur parasysh caqet e juridiksionit të Ruisë në rrethanat e çështjes, Gjykata ka gjykuar se kuadri ligjor dhe rregullator rus nuk paraqiste asnjë mangësi në këtë drejtim për sa i përket trafikimit (§§ 301-303; shih gjithashtu *V.F. k. Francës* (vend. pran.) dhe *J.A. k. Francës* (vend. pran.)). Ajo ka thënë gjithashtu se Qiproja i kishte shkelur detyrimet e saj sepse, pavarësisht nga disa prova për trafikim në Qipro e nga shqetësimet e shprehura në raporte të ndryshme sipas së cilave policia qipriote e imigrimit dhe mangësitë juridike e nxitnin trafikimin e grave drejt Qipros, regjimi i vizës për artist nuk i kishte dhënë zonjushës Rantseva një mbrojtje konkrete dhe efektive ndaj trafikimit e shfrytëzimit (§§ 290-293).

B. Detyrimi pozitiv për të marrë masa operative

54. Neni 4 ka mundësi, në disa rrethana, që ta detyrojë shtetin të marrë masa konkrete për të mbrojtur viktimat e vërtetuar ose potenciale të trajtimeve në kundërshtim me këtë nen (*Rantsev k. Qipros e Ruisë*, § 286; *C.N. k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 67). Për të pasur detyrim pozitiv për të marrë masa konkrete në një çështje të caktuar, duhet të jetë vërtetuar që autoritetet e shtetit kishin ose duhej të kishin dijeni për rrethana që japin mundësi për të dyshuar në mënyrë të arsyeshme se një individ i ishte nënshtruar, ose ndodhej në rrezik real e të menjëhershëm për t'iu nënshtruar, një trajtimi në kundërshtim me nenin 4 të Konventës. Nëse rasti është i tillë dhe ato nuk i marrin masat e duhura që kanë në dorë për ta nxjerrë individin nga situata ose nga rreziku në fjalë, atëherë ka shkelje të nenit 4 të Konventës (*po aty*).

55. Pa i harruar vështirësitë që ka policia për t'i ushtruar funksionet e saj në shoqëritë bashkëkohore dhe zgjedhjet operative që duhet të bëhen lidhur me përparësitë e burimet, detyrimi për të marrë masa konkrete duhet të interpretohet në mënyrë që autoritetet të mos u diktohet një barrë e papërbalueshme ose e tepruar (*po aty*, § 68; *Rantsev k. Qipros e Ruisë*, § 287).

56. Në çështjen *Rantsev k. Qipros e Ruisë*, gabimet e policisë ishin të shumta: ajo nuk kishte kërkuar të shihte nëse zonjusha Rantseva ishte bërë objekt i një trafikimi, kishte vendosur t'ia besonte atë M.A. për ta mbajtur dhe nuk kishte respektuar dispozitat e së drejtës së brendshme. Për këtë arsye,

Gjykata ka dalë në përfundimin se autoritetet qipriote nuk kishin marrë masa për ta mbrojtur të bijën e paditësit, zonjushën Rantseva, nga trafikimi (§ 298).

57. Në çështjen *V.F. k. Francës*, megjithëse duke qenë e vetëdijshme për përmasat e dukurisë së trafikimit të grave nigeriane në Francë dhe për vështirësitë e hasura prej këtyre personave për t'u identifikuar pranë autoriteteve me qëllim për të fituar mbrojtjen e tyre, Gjykata ka mundur vetëm të vërë re se, në këtë rast, paditësja nuk kishte kërkuar t'i alarmonte autoritetet për situatën e saj. Ajo ka çmuar kështu se elementet e provës të paraqitura nga paditësja nuk mjaftonin për të vërtetuar që autoritetet policore e dinin ose duhej ta dinin që kjo ishte viktimë e një rrjeti trafikimi në momentin kur ato kanë vendosur për ta dëbuar atë.

C. Detyrimi procedural për të hetuar

58. Neni 4 i Konventës vë një detyrim procedural për të hetuar kur ka arsye të besueshme për të dyshuar se janë shkelur të drejtat e një individi që garantohen nga kjo dispozitë (*C.N. k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 69; *Rantsev k. Qipros e Ruisë*, § 288).

59. Gjykata ka nënvizuar se detyrimi për hetim nuk varet nga ndonjë ankesë e viktimës apo e një të afërmi: sapo çështja sillet në vëmendjen e tyre, autoritetet duhet të veprojnë. Për të qenë efektiv, hetimi duhet të jetë i pavarur nga personat e përzier në ngjarje. Ai duhet të japë gjithashtu mundësi për t'i identifikuar përgjegjësit e për të vënë sanksione ndaj tyre. Fjala është për një detyrim jo rezultati, por mjetesh. Një kërkesë zelli e shpejtësie të arsyeshme vetëkuptohet në të gjitha rastet, por kur ka mundësi për ta nxjerrë individin në fjalë nga një situatë e dëmshme, hetimi duhet të kryhet me urgjencë. Viktima ose i afërmi duhet të bëhen palë në procedurë me sa të jetë nevoja për mbrojtjen e interesave të tyre të ligjshme (*po aty*).

60. Në çështjet e trafikimit ndërkombëtar, shtetet anëtare kanë jo vetëm detyrimin për të kryer një hetim të brendshëm rreth ngjarjeve që kanë ndodhur brenda territorit të tyre, por edhe atë për të bashkëpunuar në mënyrë të efektshme me autoritetet kompetente të shteteve të tjera të përfshira në kuadrin e hetimeve rreth ngjarjeve të ndodhura jashtë territorit të tyre (*po aty*, § 289).

61. Në çështjen *Rantsev k. Qipros e Ruisë*, Gjykata ka dalë në përfundimin se autoritetet ruse nuk kishin kryer hetim rreth mundësisë që disa individë ose rrjete të cilët vepronin në Rusi të ishin përzier në trafikimin e zonjushës Rantseva drejt Qipros (§ 308). Në çështjen *M. me të tjerë k. Italisë e Bullgarisë*, nga ana tjetër, Gjykata ka gjykuar se nuk kishte pasur trafikim qeniesh njerëzore duke marrë parasysh rrethanat e çështjes, por se Bullgaria do të ishte ngarkuar me përgjegjësi në rast të kundërt (§ 169). Ajo ka thënë përveç kësaj se autoritetet bullgare u kishin dhënë ndihmë paditësve dhe kishin mbajtur një bashkëpunim e një kontakt të vazhdueshëm me autoritetet italiane (§ 169).

Lista e çështjeve të cituara

Jurisprudenca e cituar në këtë udhëzues u referohet disa vendimeve të dhëna nga Gjykata, si edhe disa vendimeve e raporteve të Komisionit Evropian të të Drejtave të Njeriut (“Komisioni”).

Përveçse kur ka ndonjë shënim të veçantë të vënë pas emrit të çështjes, referenca e cituar është ajo e një vendimi për themelin të dhënë nga një dhome e Gjykatës. Shënimi “(vend. pran.)” i referohet një vendimi për pranueshmërinë të Gjykatës, kurse shënimi “[DhM]” do të thotë se çështja është gjykuar nga Dhome e Madhe.

Hiperlidhjet e çështjeve të cituara në versionin elektronik të këtij udhëzuesi shpjen drejt bazës së të dhënave HUDOC (<<http://hudoc.echr.coe.int>>), e cila lejon qasje në jurisprudencën e Gjykatës (vendime Dhome të Madhe, Dhome e Komiteti, çështje të njoftuara, mendime këshillimore dhe përmbledhje juridike të nxjerra nga Shënim informativ rreth jurisprudencës), si edhe në atë të Komisionit (vendime dhe raporte) e në rezolutat e Komitetit të Ministrave.

Gjykata i jep vendimet e saj në anglisht dhe/ose në frëngjisht, dy gjuhët e saj zyrtare. Baza e të dhënave HUDOC jep gjithashtu qasje te përkthime të disa prej çështjeve kryesore të Gjykatës në mbi tridhjetë gjuhë jozyrtare. Përveç kësaj, ajo përmban lidhje drejt rreth njëqind përmbledhjesh jurisprudence në linjë të prodhuara nga të tretë.

—A—

Antonov k. Rusisë (vend. pran.), nr. 38020/03, 3 nëntor 2005

—B—

Bayatyan k. Armenisë [DhM], nr. 23459/03, GjEDNj 2011

Bucha k. Sllovakisë (vend. pran.), nr. 43259/07, 20 shtator 2011

—C—

C.N. k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 4239/08, 13 nëntor 2012

C.N. e V. k. Francës, nr. 67724/09, 11 tetor 2012

—D—

De Wilde, Ooms e Versyp k. Belgjikës, 18 qershor 1971, seria A nr. 12

—F—

Floroiu k. Rumanisë (vend. pran.), nr. 15303/10, 12 mars 2013

—G—

Graziani-Weiss k. Austrisë, nr. 31950/06, 18 tetor 2011

—I—

I. k. Norvegjisë, nr. 1468/62, vendim i Komisionit i 17 dhjetorit 1963

—J—

J.A. k. Francës (vend. pran.), nr. 45310/11, 27 maj 2014

Johansen k. Norvegjisë, nr. 10600/83, vendim i Komisionit i 14 tetorit 1985, Vendime dhe raporte 44

—K—

Karlheinz Schmidt k. Gjermanisë, 18 korrik 1994, seria A nr. 291-B

—M—

M. me të tjerë k. Italisë e Bullgarisë, nr. 40020/03, 31 korrik 2012

Mihal k. Sllovakisë (vend. pran.), nr. 31303/08, 28 qershor 2011

—R—

Rantsev k. Qipros e Rusisë, nr. 25965/04, GjEDNj 2010 (pjesë të zgjedhura)

Reitmayr k. Austrisë, nr. 23866/94, vendim i Komisionit i 28 qershorit 1995

—S—

S. k. Gjermanisë, nr. 9686/82, vendim i Komisionit i 4 tetorit 1984, Vendime dhe raporte 39

Schuitemaker k. Vendeve të Ulëta (vend. pran.), nr. 15906/98, 4 maj 2010

Seguin k. Francës (vend. pran.), nr. 42400/98, 7 mars 2000

Siliadin k. Francës, nr. 73316/01, GjEDNj 2005-VII

Shoqëritë W., X., Y. e Z. k. Austrisë, nr. 7427/76, vendim i Komisionit i 27 shtatorit 1976, Vendime dhe raporte 7

Sokur k. Ukrainës (vend. pran.), nr. 29439/02, 26 nëntor 2002

Steindel k. Gjermanisë (vend. pran.), nr. 29878/07, 14 shtator 2010

Stummer k. Austrisë [DhM], nr. 37452/02, GjEDNj 2011

—V—

V.F. k. Francës (vend. pran.), nr. 7196/10, 29 nëntor 2011

Van der Mussele k. Belgjikës, 23 nëntor 1983, seria A nr. 70

Van Droogenbroeck k. Belgjikës, 24 qershor 1982, seria A nr. 50

Njëzet e një të burgosur k. Gjermanisë, nr. 3134/67 dhe 20 të tjera, vendim i Komisionit i 6 prillit 1968, Koleksioni 27

—W—

W., X., Y., e Z. k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 3435/67 dhe 3 të tjera, vendim i Komisionit i 19 korrikut 1968, Koleksioni 28

—X—

X. k. Gjermanisë, nr. 8410/78, vendim i Komisionit i 13 dhjetorit 1979, Vendime dhe raporte 18

—Z—

Zarb Adami k. Maltës, nr. 17209/02, GjEDNj 2006-VIII
Zhelyazkov k. Bullgarisë, nr. 11332/04, 9 tetor 2012